

Ruske armade začele novo ofenzivo v zapadni Ukrajini

Prodrle so 31 milj daleč, razpršile dvanajst nemških divizij in ubile šest tisoč sovražnikov. Berlin poroča o ruskih naskokih na nemške postojanke pri Mogilevu, Vitebsku, Rogačevu in Nevali. Ameriške letelce trdnjave in bombniki metali bombe na železniške postaje in naprave pri Rimu in nemško letališče pri Viterbi. Pomorščaki raztegnili in konsolidirali postojanke na Los Negrosu

London, 6. marca. — Maršal Stalin je danes naznanil, da je ruska armada pod poveljstvom generala Gregorija Žukova začela novo ofenzivo v zapadni Ukrajini, prodrla 31 milj daleč v južno Poljsko, razpršila dvanajst nemških pehotnih in oklopnih divizij ter ubila najmanj šest tisoč sovražnikov.

Prvi oddelki te armade so se približali Voločisku, postaji železnice Odesa-Lviv. Okupacija tega mesta, ki leži 60 milj severno od rumunske meje, bo pretrgala edino železniško linijo, po kateri dobiva nemška oborožena sila na ozemlju ob krivini reke Dnjeper orožje, strelivo in druge potrebščine.

Žukova armada je v svojem prodiranju proti Rumuniji okupirala čez 500 naselbin, med temi štirinajst velikih mest.

London, 5. marca. — Ameriški bombniki so prvič napadli predmestje Berlina z bombami. Poročilo poveljstva ameriške letalske sile pravi, da niso naleteli skoro na noben odpor s strani nemških letalcev.

Bombnike so v teku bombardiranja nemškega glavnega mesta podpirala bojna letala. Drugi roji ameriških in britskih bojnih letal so bombardirali mesta in industrijska središča v vzhodni Nemčiji.

London, 4. marca. — Sovjetske armade so v prodiranju proti Pskovu, železniškemu in komunikacijskemu centru, okupirale Maloje Fomkino in doglede do točke, ki je oddaljena samo štiri milje od Pskova, kjer se odpira pot v baltičke države.

Ruski topniški oddelki že obstreljuje Pskov. V prodiranju ob progi, ki spaja Pskov z Varšavo, so sovjetske čete zasedle nadaljnjih 17 naselbin.

Na fronti pri Narvi v severni Estoniji, 110 milj severno od Pskova, so Rusi pognali Nemce z več utrjenih pozicij in jih zasedli v bitkah z Rusi na tej fronti. Radio Berlin poroča o ruskih naskokih na nemške postojanke pri Mogilevu, Vitebsku, Rogačevu in Nevali, dočim Moskva omenja le operacije pri Narvi in Pskovu. Nemci so spremeni vse naselbine ob dostopih do Pskova v utrdbе, da ustavijo prodiranje sovjetskih kolon.

Na vzhodni strani so Rusi prekorčili reko Kep in zasedli Bolsoje Fomkino, pet milj od Pskova. Šest milj južnovzhodno od Pskova so Rusi pognali sovražnika iz Jazkova in Sorokina.

Narva, staro trdnjasko mesto, je še v nemških rokah, toda Rusi so jo obkrožili in spravili v post nemško vojaško posadko, iz katere se najbrže ne bo izmotala.

Neapel, Italija, 4. marca. — Ameriške letelce trdnjave in bombniki so bombardirali železniške postaje in naprave v letalnju in Tiburtini pri Rimu. Nemška letališča pri Viterbi, 35 milj severno od Rima. Viterbi je glavna nemška letalska baza v centralni Italiji.

To je bil že peti ameriški bombni napad na železniške postaje in naprave pri Rimu.

Radio Rim poroča, da je nekaj ameriških bomb padlo na tla v bližini Vatikana in da so ubili 49 ljudi, čez dvesto pa ranili.

Stettinius odpotuje v Anglijo

Važni razgovori
v Londonu
napovedani

London, 4. marca. — Tu trdijo, da bo Edward R. Stettinius, pomožni ameriški državni tajnik, kmalu dospel v Anglijo. Vest iz Washingtona pravi, da se bo udeležil važnih razgovorov, ki se prične v Londonu.

Razgovori se bodo nanašali na probleme in vprašanja, ki so prišla na površje v zadnjih tednih in čakajo rešitve. Eno se tiče ameriških pravic glede dobavljanja olja na Srednjem vzhodu. Amerika hoče dobiti gotove koncesije od Velike Britanije v tem oziru.

Poročila pravijo, da so se že pričeli razgovori s perzijsko vlado glede oljnih koncesij. Možnost je, da bo Stettinius v Londonu pritiskal na Anglo-Persian Oil Co., ki poseduje bogata oljna polja v južni Perziji, za koncesije.

Rusija je že sklenila pogodbo s perzijsko vlado, ki ji daje prednost pri razvoju oljne industrije v severni Perziji.

ADF proti politični zvezi s CIO

Green pojasnil
stališče svoje
organizacije

New York, 4. marca. — Ameriška delavska federacija je ponovno naglasila, da je proti politični zvezi s Kongresom industrijskih organizacij in odborom za politično akcijo CIO, čigar cilj je strnitev delavcev v gibanje podpiranja predsednika Roosevelta in kandidatov za federalne urade, ki odobravajo politiko Rooseveltove administracije.

William Green, predsednik ADF, je v imenu članov eksekutivnega odbora naslovil pisma vsem voditeljem mednarodnih in narodnih unij, državnih federacij in centralnih svetov, v katerih je rečeno, da edini način, ki bi omogočil enotno in skupno politično ter ekonomsko akcijo, je vrniti unij CIO v federacijo.

Green je dal razumeti, da bo ADF nevtralna glede vprašanja četrtga Rooseveltovega termina. Držala se bo svojega tradicionalnega stališča imenovanja nepolitičnih odborov, kateri bodo delali za izvolitev prijateljev delavskih unij za senatorje, kongresnike in drugih, ne oziraje se na strankarsko pripadnost.

Solski odbor v Garyju morda prekliče odlok

Gary, Ind., 4. marca. — Člani solskega odbora so bodo sestali v ponedeljek na izredni seji in razpravljali o preklicu odloka, s katerim so odpovedali solsko dvorano pisatelju Louisu Adamu, predsedniku Združenega odbora jugoslovanskih Amerikancev. To so storili na pritisk Srbov, privržencev generala Mihajloviča, poveljnika četnikov in vojnega ministra v jugoslovanski ubetni vladi. Louis Christopher, predsednik Srbske narodne zveze in bivši mestni odbornik, je dejal, da lahko nastanejo izgrede, če bo Adamov govoril v Garyju.

PARTIZANI PO- RAZILI NEMŠKE OKLOPNE KOLONE

Himmler konferiral z
delegatom generala
Mihajloviča
NAPORI ZA USTA-
NOVITEV ENOTNE
FRONTE

London, 4. marca. — Glavni stan jugoslovanske osvobodilne armade, katere poveljnik je maršal Tito, je naznanil poraz nemških oklopnih kolon v Sloveniji in Hrvaški. Radio Berlin je istočasno razkril, da je Hitler konferiral s člani lutkarske hrvaške vlade "poglavnik" Pavelić v svojem glavnem stanu o zadevah skupnih interesov obeh držav in hrvaških problemih.

Partizanske enote so v operacijah ob progi železnice Zagreb-Karlovac zdrobile nemško vojaško posadko in okupirale železniško postajo v Horvati, oddelki tridesete divizije pa so ubili 500 nemških vojakov v bitki v Istri in zaplenili velike količine orožja in streliva.

Radio Svobodna Jugoslavija poroča, da so se Heinrich Himmler, nemški notranji minister in načelnik Gestapa, nacistične tajne policije, ter nemški vojaški voditelji ponovno sestali z Dobroslovom Jevdjevičem, delegatom generala Mihajloviča, poveljnika četnikov, v hotelu Continental v Trstu 26. februarja.

Izgleda, da so zavezniki obnovili napore za končanje tekme med Mihajlovičem in Titom, da se ustanovi enotna jugoslovanska fronta proti Nemcem v Jugoslaviji.

Poročilo ameriške časniške agenture United Press iz Istanbula, Turčija, pravi, da je prišel nedatiran iztis lista Črna gora v Turčijo z naznanilom, da sta sin generala Williama J. Donovan, šefa ameriškega urada za strateške službe, vojaški veščak, in neki angleški general v glavnem stanu generala Mihajloviča v Kosjericu.

Španija zniža dovoz blaga v Nemčijo

Dogovor z Veliko
Britanijo in Ameriko

London, 4. marca. — Izgleda, da bo Španija kmalu sklenila dogovor z Veliko Britanijo in Ameriko.

Diktator Francisco Franco je informiral London in Washington, da bo znižal dovoz španskega materiala v Nemčijo, kar pomeni, da je pripravljen dati koncesije zaveznikom. Dogovor, če bo sklenjen, naj bil v veljavi nekaj mesecev in se lahko obnovi.

Nemčija dobiva iz Španije snov "wolfram", ki se rabi pri proizvodnji bojnega materiala. Če bo dovoz te snovi ustavljen, bo to težak udarec Nemčiji. Dognava se, da bo Franco izročil zaveznikom vse italijanske bojne ladje, ki so internirane v španskih lukah, z izjemo dveh parnikov, ki sta v luki Balariških otokov. Oba sta bila internirana, ko je maršal Badoglio, predsednik italijanske vlade, kapituliral pred zavezniki v septembru preteklega leta.

Šest izmed štirinajstih italijanskih parnikov je Franco že odstopil zaveznikom. Dva bo obdržal kot odškodnino za dva španska parnika, ki sta bila poškodovana po italijanskih bojnih ladjah. Franco bo morda tudi zaprl nemški konzulat v Tangieru, kjer je legio nemških špionov, kateri pazijo na kretanje zavezniških ladij in parnikov pri Gibraltarju, britski trdnjavi ob vzhodu v Sredozemsko morje.

Domače vesti

Obiski in pozdravi

Chicago. — Jos. Fifolt, tajnik društva 566 SNPJ v Clevelandu, je 2. t. m. obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Is Detroitia

Detroit, Mich. — Tu se je nahajal na dopustu John Krantz, ki je bil nedavno povznan na nadporočnika. On je sin dopisovalke Prosvete Katie Krantz. — Martin Jurečko iz Paname, Ill., star naseljenec, ki je nekdanji delal kot rudar v Skidmore, Kans., je tukaj na obisku svojih otrok in znancev. — Julija Zrimec je obiskala svojega sina Joeva, poročnika v armadi, v Marylandu, preden je bil poslan čez morje. V Detroit se je vrnila s sinovo ženo in novorojenčkom. — Ana Volčansek, članica društva 121 SNPJ, se nahaja v bolnišnici St. Mary. — Čez morje je bil nedavno poslan korporal Rudy Junko. On služi v oddelku "Seabees."

Vesti iz Minnesote

Duluth. — V bolnišnici St. Mary čaka operacije Frank Skornshek iz Hibbinga, član društva 110 SNPJ. V tej se nahaja tudi Frank Tomsich, oče drugega tajnika ABZ, z Elyja, ki se bo moral podvreči operaciji.

Is Sheboygana

Sheboygan, Wis. — Tu je umrla vdova Ana Kitzmiller v visoki starosti 86 let, doma iz Trebelnega na Dolenjskem. V Ameriko je prišla l. 1910. Bila je trikrat omožena in njen zadnji mož se je smrtno ponesrečil na dan poroke. Zapuščena enega posinovljenca, ki je pri vojakih v Angliji. — Umrla je tudi Marija Demšar, stara 73 let in doma iz Praše na Gorenjskem. Iz starega kraja je prišla v Minnesoto, zadnjih osem let pa je bivala v Sheboyganu. Zapuščena moža, štiri omožene hčere in več vnukov.

Na dopustu

Gross, Kans. — Tu se nahaja na petnajst dnevnem dopustu John Shular mlajši, član društva 206 SNPJ, ki je absolvirati letalsko šolo v Albuquerque, N. M., in postal poročnik. Njegova prihodnja postaja bo v Salt Lake Cityju, Utah.

Nov grob v Bridgeportu

Bridgeport, O. — Nagle smrti za posledicami srčne hibe je umrl Andrew Orkosky, član društva 13 SNPJ, star 73 let in rojen na Poljskem. V Ameriki je bival 38 let in tukaj zapuščila žena, šest sinov in dve hčeri.

Mihajlovičevi četniki porazili Bolgare

London, 4. marca. — Glavni stan generala Mihajloviča poroča, da so četniki ubili in ranili 368 bolgarskih vojakov v bitki v dolini ob reki Vardar, južnovzhodno od Skoplja. V drugi bitki z Nemci, Bolgari in jugoslovanskimi vzhodnjaki v nekem kraju južne Srbije so četniki ubili 31 sovražnikov in ranili 80, pravi poročilo.

Bivši nemški diplomat udaril po nacijih

Kairo, Egipt, 4. marca. — Dr. Erich Vermehren, bivši mornarični ataše nemškega poslanstva v Turčiji, ki je nedavno pobegnil, je v svojem govoru udaril po nacijih. Dejal je, da Nemcem ne preti suženstvo s strani zaveznikov, temveč znotraj države pod Hitlerjevo kontrolo. Narodni socializem je označil za prokletstvo Nemčije.

zaprli nemški konzulat v Tangieru, kjer je legio nemških špionov, kateri pazijo na kretanje zavezniških ladij in parnikov pri Gibraltarju, britski trdnjavi ob vzhodu v Sredozemsko morje.

Turčija ne dobiva ameriškega blaga

Vlada se bo morala
odločiti

Washington, D. C., 4. marca. — Amerika je sledila Veliki Britaniji in ustavila dovoz orožja in civilnih potrebščin v Turčijo. Ta korak spravljajo v zvezo z britsko-ameriški diplomatičnimi in vojaškimi pripravi za invazijo Evrope.

Turčija je bila vsaj začasno odrezana od virov vojaških zalog in se bo morala odločiti, ali se postavi bolj na stran zaveznikov ali ne. Ameriška akcija se primerja ustavitvi dovoza olja iz karibejskih luk v Španijo, kakor tudi nedavni odredbi federalnega zakladnega departamenta, s katero je omejil tok osiženega zlata skozi nevtralne države.

Nemčija dobiva krom in drugi strateški material iz Turčije, v zameno pa ji pošilja jeklarne izdelke in stroje.

Velika Britanija, Amerika in ostale zavezniške države so, kakor izgleda, zavzele stališče, da je čas prišel, ko se mora Turčija odločiti za pretrganje zvez z Nemčijo in zaprtje svojih mej. Namen pritiska je morda tudi odstop turških baz zaveznikom za vojne operacije proti Nemčiji, kar lahko potisne Turčijo v vojno. Ustavitev dovoza ameriškega blaga je težak udarec Turčiji.

Ankara, Turčija, 4. marca. — Vlada še ni komentirala ustavitve dovoza ameriškega blaga v Turčijo, pričakuje pa se, da bo podala izjavo in pojasnila svoje stališče. Dognava se, da je bil dovoz ameriškega blaga v Turčijo omejen pred nekaj tedni.

Telefonski delavci glasujejo o stavki

Chicago, 4. marca. — Pet tisoč članov neodvisne unije telefonskih delavcev glasuje o oklicu stavke, ki bo nastala, če bo zahtevala za zvišanje plače za tri dolarje na teden zavrnjena. C. H. Formby, predsednik unije, je dejal, da se glasovanje vrši v smislu provizij Connally-Smithovega zakona.

Sin bivšega nemškega ministra ubit

Bern, Švica, 4. marca. — Poročnik Fritz Todt, sin bivšega nemškega ministra, je bil ubit v spopadu v zraku z zavezniškimi letalci, poroča nemška časniška agentura Transocean. Njegov oče je izgubil življenje v letalski nesreči v februarju l. 1942.

Finski civilisti beže iz Helsinkia

Stockholm, Švedska, 4. marca. — Sem dospela poročila omenjajo beg civilistov iz Helsinkia, glavnega finskega mesta, iz boju pred novimi ruski napadi iz zraka. Ta pravijo tudi, da se je napetost na Finskem povečala, ker se vlada še ni odločila za sprejetje ruskih mirovnih pogojev.

Tisoč rudarjev zastavkalo v Alabami

Birmingham, Ala., 4. marca. — Tisoč rudarjev je zastavkalo v premogovniku Tennessee Coal & Iron Co. v znak protesta, ker je bil delovodja discipliniran zaradi nepokorščine. William Mitch, predsednik unije, je pozval stavkarje, naj se vrnejo na delo.

Nove ameriške čete dosepele v Anglijo

London, 4. marca. — Uradno poročilo pravi, da so nove ameriške čete dosepele v angleške luke. Na poti čez Atlantik so vojaške transporte spremljale ameriške in britske bojne ladje.

FINSKA RAZPRAV- LJA O RUSKIH MI- ROVNIH POGOJIH

Vlada se bo morala
kmalu odločiti

DEMobilizacija FINSKE ARMADE

Stockholm, Švedska, 4. marca. — Člani finskega kabineta razpravljajo o ruskih mirovnih pogojih, niso pa še sprejeli nobenega zaključka glede sprejetja teh pogojev po izjavi besednika finskega zunanjega urada. On je zanikal poročila, da je finska delegacija odpotovala v Moskvu. Poučeni politični krogi pravijo, da je odločitev blizu.

Finski list Social Demokratti, glasilo socialistične stranke, ki je najmočnejša v finskem parlamentu, piše, da bo finska vlada storila vse v naporih za sklenitev premirja s sovjetskimi Rusiji. "Šli bomo po poti pogajanj, če se pokaže najmanjša možnost, da bo neodvisnost Finske ohranjena," pravi ta list. "Naše mnenje je, da so sovjetaki pogoji postavljajo podlago nadaljnjim pogajanjem in da bo Finski dana prilika, da izrazi svoje misli in napore."

List dalje pravi, da so sovjetški pogoji na prvi pogled težki in celo kruti, da je treba upoštevati okolnosti in položaj, v katerem se Finska nahaja in da je glavna ovira navzočnost nemških divizij v severnem delu dežele. Drugo sporno vprašanje je demobilizacija finske armade.

Trdi se, da glasilo socialistične stranke izraža stališče večine članov finskega parlamenta, ki je dala zaupnico vladi zadnji tork. Drugi finski listi naglašajo v svojih komentarjih, da vlada ne more sprejeti sovjetških mirovnih pogojev.

List Ilta Sanomat pravi, da objavljeni pogoji ne morejo tvoriti podlage končnim pogajanjem. Rusija, ako je v resnici za sklenitev miru s Finsko, naj jih omili.

Glavni ruski pogoj je takojšnje pretrganje odnosov med Finsko in Nemčijo in internacija okrog 100.000 nemških vojakov, ki se nahajajo na finskem ozemlju.

Razdelitev italijan- skih ladij

Rusija dobi
tretjino mornarice

Washington, D. C., 4. marca. Italijanski bojno brodograd, plen, ki so ga dobili zavezniki po padcu Mussolinijevega fašističnega režima, se razdeli enako med Ameriko, Veliko Britanijo in sovjetsko Rusijo po izjavi predsednika Roosevelta, katero je podal na sestanku s časniki. V sluhajih, ki se morda pojavilo in bi onemogočili dostavitev nekaterih italijanskih bojnih ladij Rusiji, bo slednja dobila druge ladje.

Sporazum glede razdelitve italijanskih ladij je bil dosežen med Rooseveltom, Churchillom in Stalinom.

Mornarični tajnik Frank Knox je dejal, da se večina italijanskih bojnih ladij, ki so prišle v roke zaveznikov, nahaja na Sredozemskem morju in v bližini Sueškega prekopa.

Roosevelt je na sestanku s časniki naglasil, da je sporazum, da Amerika, Velika Britanija in Rusija doba vsaka tretjino italijanske mornarice, važen. Daje je rekel, da koraki glede transferiranja ladij so bili že povzeti.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nesporočnih listov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnijo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštalo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Vsakega malo

Elizabeth N. J. — V teh zimskih večerih pridno čitam. Prebrala sem tudi Družinski koledar, ki ima zanimive povesti. Dopisniki pa pridno pišejo o svojih doživljajih in dogodkih iz prejšnjih let, kako so živeli kot delavci in se martrali v tej bogati deželi. Ko sem jaz prišla v to deželo za časa Wilsona, ni bilo dosti bolje. Bile so majhne plače po službah. Če bi danes morala kakšna dekla toliko storiti kot smo me, bi ji morali plačati \$500 da mesec.

Tukaj je že vse odšlo k vojakom. Ostali so samo stari ljudje. Ker živim ravno nasproti cerkve, vidim, da ob nedeljah hodijo notri same ženske in stari moški. Mladih fantov ne vidimo več.

Moj starejši sin je že odslužil dve leti pri vojaki in bil je trikrat prestavljen. Sedaj se nahaja v Louisville, Kentucky. Dva mlajša, Johnny in Frankie sta pa na Pacifiku pri mornarici. Nahajata se na Havajih in težko pričakujemo njunih pism, ker so redka, zmiraj bolj redka. Tam se nahaja tudi Teodor Cipot.

Louis Bottijas, tudi član našega društva 540, je že več mesecev bolan na Angleškem. On je že tri leta v armadi in se dve leti preko morja. Najprej je bil v Afriki, kjer se je bojeval proti Nemcem, potem pa v Siciliji.

Nedavno je odšel k vojakom tudi John Brotnik. On je bil štiri leta naš družinski zapisnikar in ga bomo zelo pogrešali. Rad je prihajal na seje. Pri našem društvu imamo sedaj že devet fantov v vojni.

Ameriški vojaki so raztreseni okoli vsega sveta. Raztreseni so tako kot še niso bili nikdar vojaki katerekoli države v zgodovini narodov. Zato jim moramo pomagati kolikor je v naši moči, da čim prej skončajo in premagajo sovražnika.

Tukaj je prišel na dopust mornar poljske narodnosti. Ko je nesel svoje čevlje k nekemu Italijanu, mu jih ni hotel popraviti, češ, da nima usnja za marinarje. Fant mu pravi: "Dobro, ko bom spet prišel v Italijo, bom spet pridno streljal s tvojimi tvojimi Italijane..." On je bil že večkrat v bitki. Na morju služi že dve leti, na tisti ladji, na kateri je kapitan mlajši sin predsednika Roosevelta.

Ne rečem, da so vsi Italijani tako zagrizeni kot je omenjeni čiljar. Ampak mi Jugoslovani jih ne bomo pozabili, ker so pomorili toliko ljudi v Sloveniji in povzročili toliko gorja na Primorskem in v Istriji.

Agnes Pasarič.

Poročilo zastopnika

Hermine. Pa. — Kot sem že poročal, smo pri nas ustanovili mladinski krožek SNPJ 20. febr. Malčki so mi dali nasvet, kje lahko dobim nove člane. Tako sem storil in dobil tri nove za mladinski oddelek. Sicer sem moral tisti pondeljek ostati doma, da sem jih obiskal. Nato sem se zopet vrnil v dolino proti Masontownu.

Imel sem srečo, ker sem dobil "ride" pri premožarjih do Brownsville. Vozil je Krist Bolko, ki sedaj dela v Pakovem rovu v Brownsville. Poleg nje-

ga sta bila še neki Poljak in Italijan. Imeli smo dosti zabave glede vojne in Mussolinija, toda Italijan je znal dobro odgovorjati in je bilo videti, da se razume na igro.

Dospevši v Brownsville sem se najprej podal v nekaj nad sedem milj oddaljeno naselbino Colonial No. 3, kjer živi pri svoji omoženi hčeri vdovec Tone Sadar. Nisem ga našel doma, ker je bil na nočnem šihu. Tudi njegove hčere ni bilo doma, ker tudi dela v 40 milj oddaljeni tovarni — mislim, da v McKeesportu — in se vozi z busom; na poti in v tovarni je nad dvajset ur dnevno. Z dela v rovu pa je že prišel njen mož. Ko je prišla ona domov, je pokarala možička, zakaj ni vzel perila z vrvi, da bi ga ne zmočilo. Rekel sem, naj mu oprostijo, ker sem mogoče jaz tega kriv, nakar mu je odpustila, od mene pa je kupila Adamičovo knjigo My Native Land. Ona zelo rada čita. Prošlo leto sem ji prodal tudi Two-Way Passage in ima dosti drugih knjig.

Prenočevati tam nisem mogel, ker sem imel še opravka v Brownsville. Ker je deževalo kot bi iz škafa lilo, je mlada žena dejala možičku, naj me zapelje do busa, kar se je zgodilo. Toneta, njenega očeta, pa nisem mogel počakati, vendar je rekla hčerka, da bo obnovil tudi Proletarca.

V Brownsville sem obiskal tudi J. Marovicha, ki mi je povedal, da je njegov brat Matt v bolnišnici v Greensburgu radi operacije. Želim mu skorajšnjega okrevanja, ker on je res dober in razumen človek. Priporočam znancem, ki živijo v bližini, naj ga obiščejo v Westmoreland Hospitalu v Greensburgu.

Potem sem šel na zapadno stran Brownsville do mojih gostiteljev Kozlevčarjev in prenočeval. Doma sta bili samo žena in sedaj poročena hčerka Peppa. Ona mi je povedala, da je bila nekaj časa pri svojem možičku, ki se nahaja pri vojaki nekje v Nevadi. Povedala je, kako tam izkoriščajo vojake.

V mestecu, kjer sta živeła, sta plačevala \$67 na mesec za tri opremljene sobe. Seveda je tudi ona delala. Nedavno pa je bil možiček zopet premeščen in tako je ona postala vdova pri živem možu in je sedaj doma pri starih. Takih vdovic je sedaj dosti v Ameriki. Komaj se navadijo sladkosti zakona, pa se morajo odpovedati "Adamovega jabolku", kakor pravi Katie Krainz iz Detroita.

Joeva Kozlevčarja nisem to pot nič videl, ker je še počival, ko sem jaz jutraj odhajal. Misus pa je kupila Družinski koledar in ponovila oba naša lista.

Iz Brownsville sem se odpeljal naravnost v Fredericktown. To pot sem preskočil Vestaburg, kjer živi Jack Baloh z ženo, kakor tudi Magajna. Slednjega bi imel obiskati radi naročnine, toda se ni ujemalo z računom, ker sem hotel še tisti dan do speti v Crucible in Rices Land-ing.

V Fredericktownu sem se ustavil v nekaj hišah, ampak ne povsod, ker koledarje so itak imeli pri društvu. Mrs. Rozanc je ponovila Prosveto in mi po-

vedala nekaj o svojem sinu in hčeri. O zadnji je dejala, da je pri Wacs in mi pokazala pismo od vojaške uprave, v katerem njeno hči zelo pohvalijo, kar je čast staršem. Mrs. Rozanc je sestra rojaka Magajne v Vestaburgu kot tudi Johna Zadnika v Clarksvillu, kjer so mi tudi ponovili Prosveto in me pogostili, kar se mi je zelo prileglo, ker v teh krajih ni restavracij. Njih sin je bil tudi na dopustu in se je vrnil h kadru malo prej, ko sem jaz tja prišel.

Pri Zadniku je bil na obisku bečlar Frank Albreht, ki sem ga nagovoril, da se je naročil na Proletarca. Rojak Zadnik mi je pripovedoval, kako je bil tudi on šikaniran radi agitacije za unijo. Rekel je, da smo širer ponosni na sedanjega predsednika Združenih držav, ker je toliko pomagal, da so delavci dobili pravico do organizacije. Pravil je, ko je dobil delo po stavki (to je bilo pred Rooseveltovo administracijo), je dobil tak prostor, da se premog ni nič videl iz vode. Boss mu je enostavno rekel, naj spravi vodo iz prostora, če hoče delati. Seveda je bilo to nemogoče brez sesalke. Moral je iti zopet domov in tudi iz kompanijske hiše. Sedaj živi na svojem in je tudi spoštovan od bossa, ker ga ščiti unija.

Le škoda, da ljudje vse to tako hitro pozabijo in nevede zopet tišče v take čase. Ali bodo ljudje pri prihodnjih volitvah rabili svoje možgane, ali bodo šli na limanice republikancem, ki trdijo, da je Roosevelt povzročil vojno? To vleče pri nevednih ljudeh, ki ne vidijo dalje od danes do jutri.

Vdovica Mary Gorišek v tej nasebini se je tudi dobro odrezala. Ponovila je Proletarca in Prosveto, kupila knjigo My Native Land in še dala copak za križano Slovenijo. Ona ima tri sinove pri vojaki. Eden od teh je oženjen, toda žena živi pri svojih starših, mati pa upravlja sinovo hišo. Tudi njeni sinovi so že preko morja.

Pri Franku Zupančiču sem opravil dobro. Ponovil je Prosveto, se naročil na Proletarca in me še spremlil do nekoga samostojnika, ki se je tudi naročil na Proletarca. Piše se Martin Lopanja. No, sem si mislil, to je pa kooperacija. Ako bi se spomnili rojaki po drugih nasebinih in pomagali razširiti delavske liste, potem bi še nekaj šlo. Pa tudi demokracija bi bila bolj na strani trpinov, producentov vseh zakladov in kapitalisti bi drugače postopali z njimi. Ko pa vidijo, da se samo kavsajo in zabavljajo čez ameriške svobodščine, nam pa nalašč nagajajo. Mislim si pač: ako bolje ne razumete svojih pravic, pa garajte! Njih otroci se morda kaj spametujejo. Zato pa ameriški kapitalizem nadaljuje s svojim "speed-up" sistemom. Ako se produkcija ne porabi doma, se pa pošlje kam drugam, čeprav napol zastoj.

V Crucible je ponovila Prosveto Mrs. Frank, hčerka Mrs. Zorich. Ponovil jo je tudi rojak Udovih za svojo mamo, ki živi na farmi pri Tryonvillu, Pa. Na njega sem naletel pri Paketju. Sli so v Wynburg v bolnišnici obiskati svoje žene, namreč Udovih, Pakež in Dablek iz Blairvillu. Žene vseh treh so v bolnišnici, kjer imajo biti operirane. Rojaki, pristopajte k naši organizaciji, ker nič ne veste, kdaj pride nesreča.

V Crucible sem prodal tudi par koledarjev in prenočeval pri

Bivši newyorški governor Alfred E. Smith (levo), David Siegel in Louis Schwartz, uradnika unije hotelskih uslužbencev.

Zorichvih. Martin Kajfež je tudi ponovil Prosveto, Mrs. Zorich pa je dala copak za nesrečno Slovenijo. Drugi dan sem šel peš v Isabello. Ampak reka je bila 43 čevljev visoka radi deževja in brodar je rekel, da me ne more drugače prepeljati kot z majlim čolnom. Rekel sem, da ne znam plavati in kaj bo, če naju kakšen hlod prekucne, kajti to robe je bilo dosti na vodi. Mislim sem, da potem mi bo šlo tudi tako kot staremu naseljencu. Brodar je rekel, da je dober veslač in se mi ni treba bati. Tako sem sprejel ponudbo in sva srečno prišla do drugega brega.

V Isabelli sem se ustavil pri Kerinovich. Misus je rekla, dobro, da sem prišel, ker se je nametila, da se zopet naroči na Prosveto, dasi bolj težko čita slovenščino. Ona je namreč prišla v Ameriko še kot deklica in je v starem kraju menda hodila le par let v šolo. Tudi ona ima par sinov pri vojaki. Eden je bil nedavno na dopustu, drugi pa piše, kako je bilo dobro doma pri materi.

Mrs. Škoda je ponovila Prosveto in mi povedala, da je bil eden njenih sinov že dvakrat ranjen, prvič v Afriki. Ko je ozdravel, so ga poslali v Sicilijo, kjer je bil ponovno ranjen in prišel je tudi v nemško ujetništvo. Piše, da je zadovoljen in da se mu dobro godi... Drugi sin pa menda služi na morju. Tudi Mrs. Švigel je ponovila Prosveto in se jezila na vojno — če se ne motim, je tudi njen sin pri vojaki.

Iz Isabelle sem se peljal v Masontown, ker nisem mogel drugače priti v okolico Republica. Vožnja je daleč okrog in tudi dosti stane. V treh nasebinih sem prodal tri koledarje, tako da sem več zavezil kot je bilo zaslužka. Naročnin pa nič. V Cardalu me je potrošal Černilogar, da morda dobim novega naročnika v Brownsville, ampak je že odšel na nočno delo, ko sem prišel do njega. Mrs. Černilogar mi je pokazala slike svojih sinov, od katerih je bil eden promoviran za kapitana ali stotnika.

V Belle Vernonu sem se ustavil pri Lojzetu Resniku, ki mi je dejal, da lahko tam prenočim in mi dal tudi denar za koledarje. Tisti večer sem obiskal še Toneta Podbevška. Tudi tam je nekaj boleznih, toda si nisem zapomnil, kdo je bolan. Drugo jutro sem obiskal še vdovca Fr. Jereba, ki je ponovil Prosveto in me še zapeljal v Fayette City, kar mi je zelo prav prišlo.

Tam sem se ustavil pri vdovi Mary Paulin, ki je ponovila Prosveto in dala pet copakov za križano Slovenijo. Izrazila se je, da bi rada videla, da bi se njih društvo 224 SNPJ združilo z društvom 505 v Monessenu. Njih društvo šteje samo okrog 20 članov in še ti ne pridejo na seje. To bi bilo torej dobro za obe društvi, tudi za 505, ker bi bilo potem več družbe in tudi boljše seje. V korist bi bilo tudi Hrvaškemu domu v Monessenu, ki je zelo lepa stavba in so tudi okoliški Slovenci njegovi člani.

Saj se bomo morali bolj razumeti tudi z našimi Hrvati. Saj v stari domovini vsi bijejo skupni boj. Ako zmagajo ideje partizanov, upamo, da bo prišlo do večje slege tudi med nami, sploh, ako zmagata demokracija. Saj lahko čitate v magazinu Life ali Colliers, kdo je Brozovič, kako je sposoben in da je njegova že-

na Slovenka, ki je izdelala šole v Zagrebu. Well, počasi bomo po tej kameniti poti vendar prišli do zaželenega cilja.

Frank Tegel v Monessenu je ponovil Prosveto. On se bo v kratkem preselil v lastni dom v Belle Vernon. Tudi on ima sina pri mornarici, kamor je želel iti, ampak je že dognal, da je tudi tam — "tough". Obiskal sem tudi starega Beleta, ki stanuje pri hčeri.

Anton Zornik, zastopnik

Nekoliko komentarja

Amerika je zaigrala svojo zgodovinsko priliko, da se postavi na čelo vsem bičanim in iz ti-sočernih ran krvavečim narodom. Louis Adamič je v svoji knjigi "Two-Way Passage" orisal načrt za ameriško vlogo pri rekonstrukciji Evrope v demokratično federacijo, ampak njegove osnovne ideje danes služijo povsem drugim namenom. Služijo ne rekonstrukciji resnično Nove Evrope, povezane v demokratični federaciji ali vsaj v pokrajinskih federacijah in na vrhu povezane z močno demokratično konfederacijo, ki bi se sčasoma lahko razvila v pravo Evropsko unijo, marveč služijo težnji ameriške in angleške vlade, da ohranijo kapitalizem v Evropi.

In kapitalizmu v Evropi se naj na podlagi tekočih angleško-ameriških smernic ohrani v približno starih mejah 27 različnih "suverenih" narodov ali dežel, ki zopet ne bi mogle živeti in ne umreti, nakar bi se čez par desetletij zopet znašle v krvavem objemu. Povrhu naj se pa še razkosa Nemčija, vsaj pa tako zaslužni gospodarsko in politično, "da ne bo nikdar več vstala." Pri tem državniki in "državniki" nič ne pomislijo, da bolna Nemčija — srce Evrope — pomeni — bolno Evropo.

Treba je torej računati z dejstvi, krškina so, ne kakršnih bi si mi želeli. In tukaj pride na površino Rusija in kritiki njene "rdečega imperializma". Za svojo osebo sem prepričan, da bi bilo za evropske narode in lahko tudi za Rusijo bolje, če bi se po tej vojni združili v splošno Evropsko federacijo, vsaj pa v pokrajinskih federacijah z Evropsko konfederacijo na vrhu. Kakor čitamo, v Evropi danes ne mara nihče več slišati o povratku v kapitalizem; povratno gospodarstvo se bo torej razvijalo na principih, bodisi demokratskega socializma in združništva, ali pa v smeri državnega socializma s politično demokracijo. Ali pa tudi brez nje.

Ampak za tako sanacijo Evrope je po vseh videzih že prepozno, kajti Rusija, ki postaja z vsakim dnem močnejša in silnejša na konfinitu, je danes proti vsaki federaciji v Evropi, tudi proti pokrajinski. Kot vzrok navaja možnost, da se razvije antisovjetske kombinacije. Tjo bojazen ni brez vsake podlage, toda meni se zdi, da je pretirana. Ruska politika danes nedvomno sledi za tem, da si naveže čim večje število malih držav na Balkanu in Srednji Evropi k svojji osi z inštituiranjem, da marajo te države in državnice "priateljake vlade". To pomeni luteranske vlade, ki se bodo pokorile Moskvi, kakor so se pred sedanjjo vojno pokorile, bodisi Parizu ali Londonu. In Rusija je sposobna in da je njegova že-

Ameriška pomoč Rusiji

Pretekli teden je poročal Leo T. Crowley, načelnik administracije, ki pošilja bojni material Združenim narodom na podlagi najemninsko-posojilnega zakona, da le eden odstotek parnikov, ki vozijo bojno opremo v Rusijo, zadene usoda potopa. To pomeni, da 99 parnikov izmed 100, ki vozijo razne potrebščine v sovjetske luke, največ v Murmansk, srečno prispe v namenjene pristane.

Pri tem nastane vprašanje, kam so izginile nemške podmornice, da so postale tako neučinkovite v boju proti zavezniški plovbi? Odgovor je enostaven: pregnale so jih zavezniške bojne ladje in letala, ki neprestano pazijo na podmornice in so danes gospodar nad vsem Atlantskim morjem.

To zmago na Atlantskem morju so zavezniški izvojevali lani, v letu 1942 pa so nacijske podmornice še dokaj živahno rogovillile po tem vodovju in so potopile dvanajst izmed vsakih 100 parnikov, ki so bili namenjeni v Rusijo. Na morju je torej Nemčija že premagana, ne pa še na kopnem.

Crowley je dalje razkril, da je Amerika v preteklem letu poslala sovjetski Uniji čez pet milijonov ton blaga raznih vrst, dočim je leta 1942 poslala nekaj nad dva in pol milijona ton v Rusijo. Od oktobra 1941 do konca 1943 — torej v dobrih dveh letih — je Rusija dobila od Amerike približno 8,500,000 ton blaga, ki predstavlja skupno vsoto čez štiri milijarde dolarjev.

Dalje je Crowley poročal, da omenjene pošiljave Rusiji vključujejo 7800 bojnih letal, 4700 tankov, čez 17,000 tovornih avtov, 33,000 "džipov", 25,000 drugih motornih vozil, 6,000,000 parov vojaških čevljev, milijon ton jekla, obilo aluminija, bakra in drugih kovin ter ogromne količine živil. Večina tega materiala je bila dostavljena v preteklem letu.

Dejstvo, da Amerika pošilja velike količine bojnega in drugega materiala Rusiji, pomeni, da se Amerika živo zaveda pomena junaškega odpora sovjetov. To predvsem pomeni, da Amerika dobro ve, da so sijajne ruske zmage v resnici zmage vseh narodov, ki se bore proti osiškim silam.

Gotovi ameriški burbonski listi, kakor je na primer Chicago Tribune, se strašno jezijo vsled te pomoči Rusiji in Tribuna širi razkolno propagando med zavezniški s tem, da neprestano priobčnatočevanja, da sovjetska vlada ni hvala Amerika za posojilno-najemninsko blago. Da se Rusija zaveda pomena in podpore od strani Amerike, jasno pričajo ruska poročila, ki so bila objavljena v vseh sovjetskih listih dne 29. februarja. Vsi sovjetski listi so v deljajih objavili poročilo, ki ga je podal Leo T. Crowley in razkrili obseg pomoči Rusiji iz Amerike, in to na prvih straneh. Se več, vsi sovjetski listi so naglasili, da je Rusija hvala Amerika za pomoč, poleg tega pa so oblasti obvestile rusko javnost o tej pomoči tudi po radiju.

Dalje so sovjetski listi poudarili dejstvo, da se je ameriška pomoč Rusiji v preteklem letu podvojila v primeru s pomočjo, ki jo je Rusija dobila leta 1942. Istčasno pa je Rdeča zvezda, glasilo ruske armade, omenila tudi pomoč, ki jo nudi Rusiji ameriški Rdeči križ.

Sovjetska vlada je torej točno obvestila rusko ljudstvo o ameriški pomoči in to je hvalažno ameriškem ljudstvu za izdatno pomoč, ki jo je prejelo.

Pri tem pa nastane vprašanje, ki ga radi tirajo na površje vsi reakcionarji in sovražniki sovjetske Rusije: Kaj in kako pa pomaga Rusija Ameriki? Ali plačuje ameriške pošiljave v gotovini ali v blagu?

To so zlobna, zavajalna vprašanja, ki imajo poseben namen, da se zabije zagoda razkola med zavezničke. Nihče, ki količaj razume pomen sijajnih ruskih zmag in njih pomen za zavezniško stvar, se ne bo ujel na taka "vprašanja". Popolnoma naravno je, da se Rusija v prvi vrsti bori za svoj obstoj, kakor se sploh vsaka druga država, ki je bila napadena. Pri tem pa je uspešni ruski odpor tako velikega pomena za končno zmago Združenih narodov, da to lahko vidi vsakdo, ako le hoče.

Pred nekaj dnevi je Raymond Gram Swing, znani radijski komentator, posvetil domala ves svoj govor predmetu pošiljanja bojnega in drugega blaga Rusiji na podlagi najemninsko-posojilnega zakona. Swing je priznan kot preudaren in razsoden mož, ki se nikdar ne podaja v ekstreme, temveč poroča in komentira o raznih današnjih problemih s stališča resnice. On se je že parkrat bavil tudi z vprašanjem jugoslovanskih partizanov in je osvetlil položaj tamkaj tako, kakršen je, dal je priznanje partizanskim borcem, ki bijejo junaški boj proti tujim in domačim zatiralcem.

Kaj je rekel Swing o ameriški pomoči sovjetski Rusiji? Povedal je, da v zameno za dobljeno blago iz Amerike dosedaj je Rusija vrnila zelo malo, ker v sedanjih razmerah ne more. Poudaril pa je, da sovjetska Rusija vrača Ameriki in ostalim zaveznicam veliko več kot prejema. Njena vračila so v obliki nepretrganih zmag na vzhodni fronti v obliki sovjetskega odpora proti nacistom, kajti s tem zadržuje Rusija okrog 200 nemških divizij na vzhodu in jih stopnjuje decimira. "Swing je povedal resnico, ko je dejal, da se izrajo zavezniški zahvaliti velikemu ruskemu odporu za dosedanje poraze nacističkih sil; ako se ne bo sovjetske armade tako uspešno borile proti nemški vojni mašini, bi zaveznikom zelo slaba predla.

Swing je odprto povedal, da se je najemninsko-posojilni zakon sijajno obnesel zlasti v pogledu pomoči sovjetski Rusiji. Rusija plačuje to pomoč z velikanskimi žrtvami na bojiščih od Črnega morja tja gori do Leningrada. Postavil je, da se ruske armade hkrati bore za svoje in naše interese, to je, za interese Amerike in ostalih zaveznikov.

Kitajci, ki so pobegnili iz Čanteha pred Japonci, se vračajo v mesto po porazu sovražnikov.

Politično poslanstvo jezika

Osvajanje se ne vrše samo z orožjem, marveč je njih obstoj jači in dolgotrajnejši, ako so bile izvršene z uma svitlim mečem, pred vsem s prodiranjem omike, trgovine in tehnike v kraje, ki so v tem oziru bolj zaostali in manj razviti. Pri tem ostali in manj razviti. Pri tem igra jezik osvojevalca kot posredovalec kulturne in gospodarske povezanosti izredno važno vlogo. Obenem z gospodarstvom, političnim prodiranjem se tudi jezik osvojevalca bori za prvenstvo, kajti jezik je ključ do uspeha na vseh naštetih področjih.

Ob porazu Francije se je glasila splošna sodba, da s tem francoska država ni padla samo glede političnega ugleda na položaj sile drugega reda, marveč je z njim tudi francoska omika zadobila tako hud udarec, da bo francoski jezik poslej z večjim uspehom izpodrival druge jezike. Posamezni pojavi v nekaterih državah se potrjuje te napovedi, vendar pa ta proces ne poteka tako naglo, kakor si to predstavljajo nekateri posebno črnogledni ljudje. Bili so časi, ko se je poznanje francoske omike in znanje francoskega jezika razširilo obenem s porastom francoske vojaške sile ter po ogromnih vojaških osvojitvah. Vendar to ni kakor ni bil edini činitelj, ki je širil francoski jezik med druge narode. V dobi Ludovika XIV. francoske revolucije in Napoleona Francija ni bila le najmočnejša vojaška država Evrope, marveč je bila tudi žarišče evropske omike ter nosilka idej svobode in napredka. Bolj ko s silo orožja, ki je naposled le omagala, se je širil ugled francoskega imena s silo francoske misli. Zato vidimo, da si je francoski duh zmagovito krčil svojo pot tudi v dobah, ko je Francija poražena izgubila vojno v Evropi, v ostalih delih sveta pa se morala odpuščati prevažnim gospodarskim in kolonialnim postojankam, n. pr. ob Mississippiju, v Kanadi in v Indiji.

Vsa Evropa odnosno sloji, ki so predstavljali nje narode v svetovni javnosti — dvori, plemstvo, meščanstvo, izobraženstvo — je še dolga desetletja živela v popolni odvisnosti od francoske omike, ko so bili že davno odstranjeni vsi sledovi Napoleonovih osvojitve. Šele prepoved in probuja drugih narodov, kar je spet v nemali meri zaslug galškega duha, sta v osnovi izpremenila položaj ter močno omejila razširjenost francoščine, ki se je po tradiciji vzdržala le še kot diplomatski jezik vse do naših dni. Prvo vrzel sta v to domeno francoske zasekali Anglija in Amerika, ki sta po svetovni vojni začeli pošiljati na mednarodne zborove zastopnike, popolnoma nevede dotedanjega tradicionalnega diplomatskega jezika. Angloščanske dežele — Amerika, Anglija, Kanada, Južna Afrika, Avstralija in dežele, ležeče v političnem ali gospodarskem območju obeh anglosaških vesil — Japonska, Kitajska in Indija, so zadale odločilni udarec monopolnemu stališču francoske v mednarodni diplomaciji.

Dočim je območje angleščine v svetu stalno rastle, se je območje francoščine postopoma krčilo, dokler ni v naših časih ostalo omejeno na Sredozemlje, bližnji vzhod ter na vzhodno Evropo. Narod, ki šteje komaj 40 milijonov duš, ni mogel obdržati svojih položajev pri petkrat večjega števila Anglosasov ter mnogobrojnih narodov, ki so si v razvoju prilik osvojili angleščino kot mednarodni instrument porazumevanja. Francija je v začetku našega veka še prevladovala kot kulturno središče, vendar se je poslej pokazalo, da se v današnjih časih znanje jezika, sili uspešneje s tehniko, trgovino, prometom in celo s sportom, nego z lepo knjigo. Francoska je po tem takem neoporeno izgubila bitko ter je morala odstopiti prvo mesto angleščini.

S tem je načet problem bodočega svetovnega jezika. V tej vlogi se zvrstili latinščina, španščina v dobi največjega razmahu španske kolonizacije, zdaj pa je v ospredju angleščina.

Svetovni jezik je oni, ki ima ne samo veliko število pripadnikov, ki ga govorijo kot svojo materno govorico, marveč je njegovo poznanje prodrlo tudi globoko med sosednje in daljne narode. Velika Britanija ima sicer le 46 milijonov prebivalcev, toda angleščina je gospodujoči uradni jezik britanskega imperija in ameriških Zedinjenih držav na prostem tleh dobrih 48 milijonov čtv. km in na tem ozemlju biva okoli 144 milijonov pripadnikov angleškega materne jezika.

Na obzorju pa se že pojavlja nov tekmeč za naslov svetovnega jezika, tekmeč, ki ima že sedaj vse bistvene predpogoje zanj. To je ruščina, ki je gospodujoči in uradni jezik na velikanskem prostoru 22 milijonov čtv. km in s prebivalstvom okoli 200 milijonov, od katerih odpade na tri ruska plemena najmanj 170 milijonov. Ta silna množica tvori močno zaledje ostalim 60 milijonom Slovanov, živčih izven Sovjetske zveze in tvorečih prirodna tla za razširjenje znanja ruskega jezika. Razen tega je državna tvorba ruskega naroda dosegla v svetu toliko ugled in upoštevanje, da se bo to dejstvo izkazalo tudi v širjenju ruščine in ruske kulture med drugimi narodi. Angleščina in ruščina sta si že nekako razdelili področja: anglosaška govorica bo vsekakor ohranila svoje prvenstvo v pomorskem prometu, na kopnem pa v Severni Ameriki ter na vsem območju britanskega imperija, dočim se bo ruščina še dolga morala zadovoliti z značajem celinskega svetovnega jezika, omejenega na večji del Evrope in Azije.

Prebivalstvo velemest

Več nego 4 odstotki vsega človeštva živijo v mestih, ki štejejo nad milijon prebivalcev. Takšnih mest je 39, in sicer jih ima Evropa 15, Azija 11, Amerika 10, 2 Avstralija in 1 Afrika (Kairo). Njih prebivalstvo znaša skupno 93 milijonov, to je 4,3% odstotka vsega prebivalstva na zemlji.

Na zemlji je okrog 700 mest ki štejejo več nego 100.000 prebivalcev, skupaj pa predstavljajo okrog 250 milijonov duš. Naj več jih je v Evropi, in sicer 77, v Nemčiji (vseviš Čeko in Poljsko) 65, v evropski Rusiji, 57, v Veliki Britaniji in Irski, 24, v Italiji, 17 v Franciji in 11 v Spaniji. Zedinjene države imajo 92 mest z več nego 100 tisoč prebivalci, Kitajska jih ima 50, Japonska 38, Indija isto toliko, Brazilija pa 19.

Vsa Evropa odnosno sloji, ki so predstavljali nje narode v svetovni javnosti — dvori, plemstvo, meščanstvo, izobraženstvo — je še dolga desetletja živela v popolni odvisnosti od francoske omike, ko so bili že davno odstranjeni vsi sledovi Napoleonovih osvojitve. Šele prepoved in probuja drugih narodov, kar je spet v nemali meri zaslug galškega duha, sta v osnovi izpremenila položaj ter močno omejila razširjenost francoščine, ki se je po tradiciji vzdržala le še kot diplomatski jezik vse do naših dni. Prvo vrzel sta v to domeno francoske zasekali Anglija in Amerika, ki sta po svetovni vojni začeli pošiljati na mednarodne zborove zastopnike, popolnoma nevede dotedanjega tradicionalnega diplomatskega jezika. Angloščanske dežele — Amerika, Anglija, Kanada, Južna Afrika, Avstralija in dežele, ležeče v političnem ali gospodarskem območju obeh anglosaških vesil — Japonska, Kitajska in Indija, so zadale odločilni udarec monopolnemu stališču francoske v mednarodni diplomaciji.

Zlato, mangan in železo v Rusiji

Kakor poroča Taas, so v vzhodni Sibiriji odkrili več najdišč zlata in mangana. Odkritja so uspeh geološke odprave, ki jo je poslala v te kraje moskovska vlada.

V Nižnjem Ilmsku pri Irkutsku je ekspedicijska odkrila nahajališča železne rude, ki je cenijo na 350 milijonov ton. V bližini Slirdjanka, takisto v področju Irkutstva, so dognali, da se nahajajo tudi tam veliki skladi železne rude. Ti dve novi najdišči železne rude bosta obenem z rudniki v Balgajnskem in na otoku Oljontu pri Bajkalskem jezeru lahko preskrbovali z železno rudo tvornice v Petrovsku na področju Čite.

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

svoj cilj dosegla, lahko tudi več držav pritegnila v svoj okvir. Zato je zadnjič tudi tako naglo sklicala k zasedanju vrhovni ruski sovjet ali parlament, ki je potrdil važno spremembo v ustavi, po kateri sovjetske republike vsaj na papirju dobe več avtonomije, to je v zunanji politiki in vojaških ozirih — nekaj, kar se do danes ni zgodilo še nikjer na svetu in je tudi proti "logistiki" vsake države.

Realna situacija je torej danes taka, da je treba izbirati med tako Evropo kot si jo žele v Washingtonu in Londonu, ali pa tako kot si jo žele v Moskvi in kakršna skoraj gotovo tudi postane. Za svojo osebo vem vnaprej, da taka Evropa kot si jo žele v Washingtonu in Londonu bi ne mogla živeti in bi se prej ali slej zopet znašla v medsebojnem uničevanju in moritvi na debelo. V tem primeru bi skoraj gotovo zopet potegnili kapitalistično Ameriko v vojni vrtnice, kakor jo je že dvakrat in nova svetovna vojna bi bila tu.

Kakšna bo Evropa ali velik del nje pod sovjetsko dominacijo, ne vemo. Zdi se mi pa, da bo sčasoma imela veliko več bogočnosti, tudi mirnejše in manj šovinistične bodočnosti, kot kdaj v preteklosti ali pod nemogočim kapitalizmom. Tudi gospodarsko bo lažje živela, skoraj gotovo veliko lažje kot pa, ako bi se vrnila v svoje stare politične in ekonomske meje, v katerih ni mogla že pred to vojno živeti, ne umreti. Zato pa je škotila nacifazizem in vrgla ves svet krvavo klanje. In izbiranje med tem peklo in sovjetsko dominacijo Evrope, ali pa tudi priključenju velikega dela nje k Rusiji, vsaj za pisca teh vrstic ni težko.

Druge izbire danes sploh več ne vidim. Temu je kriva ameriška vlada, ki je že v veliki meri zaigrala svojo sijajno zgodovinsko priložnost, da postane resnična voditeljica trpečih narodov v današnji dobi, ki je ena izmed najtemnejših dob človeštva. Krivi pa so tudi intervencionisti in neintervencionisti, ki niso izsilili od Rooseveltove administracije formuliranje konstruktivne pa odprte zunanje politike, dokler je bil čas. In sicer take politike, ki bi omogočila pošten, pravičen in trajen mir.

Anton Garden.

Na kmetih

— Imate kaj proti temu, da slikam na vaši njivi? vpraša slikarica kmeta.

— Nič, pravi kmet, saj sem itak hotel postaviti stražilo za ptice v žito.

Razlika

Jaka: "Kakšna je razlika med nami in Američani?"

Pepe: "Američani pravijo: Plačaj in odpelji, pri nas pa pravijo: Molči in plačaj!"

Zagovoril se je

Nada: "Vsak inteligentem človek je domisljiv."

France: "Nu, ne vem — jaz vsaj nisem."

Senátor Walter F. George (sloječ), načelnik oddelka za finančne zadeve, in Edwin Halsey, tajnik senatorja.

Vsak vidi drugače

Koliko se lahko zanesemo na svoje oči? Dovolj pogosto se dogaja, da opisujejo priče kakšnega dogodka n. pr. kakšne prometne nezgode, svoje vtise različno in da si v svojih navedbah naravnost nasprotujejo. Poskusim, da ga napravim ob priliki zadnjega psihološkega kongresa v Filadelfiji, da bi raziskal opazovalno sposobnost in spomin ljudi, je bil v tem pogledu zelo poučen.

Ko je zasedal kongres, so imeli v neki bližnji dvorani plesno prireditev. Tedaj se je med množicami gosti nenadno odigral nenavaden prizor. V plesno dvorano je planil živo našminkan klovn, ki ga je zasledoval črno oblečen zamorec s samokresom v roki. Med tem ko so se plesalci plašno umaknili v kote, je zamorec dosegel klova in nastal je kratek spopad, med katerim je zasledovanec s krinko padel na tla. Zamorec je skočil k njemu, oddal strel, nato pa sta oba stekla iz dvorane. Ves dogodek je trajal točno 22 sekund in dve sto navzočih so prosi, naj bi takoj pismeno opisali, kaj so videli, kajti njih navedbe potrebujejo za sodno razpravo, do katere bo gotovo prišlo.

To je bila seveda majhna laž. Sodisce ni imelo z dogodkom, ki sta ga dva artista skrbno nastudirala, nobene zveze. Pač pa se je zborovanje psihologov zelo zanimalo, za poročila prič, ker je po skušnjah obeh artistov dobro vedelo, kako se je prizor v resnici odigral. Razen tega so bili prizor še neopazno filmali.

Pregled vseh 200 poročil je bil v resnici zanimiv. Med vsemi 200 navzočimi jih je bilo namreč samo 7, ki so dogodek videli tako, kakor se je bil v resnici izvršil. Vse druge izpovedi so vsebovale deloma celo zelo grobe pomote, čeprav so jih pričale podale neposredno po dogodku. Mnogi ljudje so bili "videli" najbolj neverjetne stvari. V 20 poročilih je bilo celo več neresnih nego resnic, povprečno 30 do 40 odstotkov je bilo enostavno

izmišljenih, pri čemer so priče seveda mislile, da so v resnici videli, kar so opisovale.

Ze v časovnih navedbah so bile razlike do ene ure. Dogodek je trajal po mnogih poročilih 5 do 10 minut. Stevilni opazovalci so zagotavljali, da je bil zamorec nag, klova pa so mnogi smatrali za mlado damo. Čeprav je oddal zamorec samo en strel, in sicer v zrak so poročila govorila o šestih do osmih strelah in celo o pravem strelnem dvoboju med obema možema, pri čemer je bil klovn baje težko ranjen in so ga — kakor so trdili ljudje — na nosilih odnesli iz dvorane. Drugi so trdili, da je klovn z zvezanimi rokami planil v dvorano in da je imel zamorec nož med zobmi. Ljudje so poročali o besedah, ki jih nista bila artist nikoli izgovorila. Med tem ko je bil klovn zavpil ves čas samo "Na pomoč!", so poročila govorila o stavkih, kakor: "Umrjite me hoče!" ali: "Pomagajte mi ženi in mojim otrokom!" Da nista oba igralca epizode odnesla piti najmanjše rane, je opazilo samo sedem ljudi!

Manchester, srce srednje Anglije

Manchester, glavno mesto grofije Lancashire, velja za središče svetovne trgovine z bombažem. Leži 300 km severovzhodno od Londona in šteje preko 800 tisoč prebivalcev, če ne štejemo goste naseljenosti sosednih krajev, kakor Altringhama, Maclesfielda, Stockporta, Oldhama, Salforda in drugih, med katerimi ima n. pr. Oldham sam več nego 150.000 prebivalcev. Vse industrijsko ozemlje, ki mu je Manchester središče, ima najmanj 2 milijona prebivalcev.

V Manchesteru je sedež najstarejših evropskih predilnic in tkalnic, od tu se je ves svet mnogo desetletij oskrboval z bombažnimi izdelki. Če je pozneje vsa ta industrija zašla v težko krizo, je iskati vzroke pač v tem, da so tudi ostale evropske dežele polagoma razvile svojo bombažno industrijo in da so angleški tekstilni industriji sami v drugem desetletju tega stoletja osnovali v Indiji mogočne tvornice, ki na podlagi cenejših delovnih moči lahko uspešno tekmujejo z manchestersko tekstilno industrijo.

Ni manj važna nego tekstilna pa je tudi manchesterska železna in strojna industrija, ki izdeluje n. pr. avtomatske stružnice in druge precizne stroje, ki imajo veliko vlogo za izdelovanje orožja, granat, bomb in drugih takšnih stvari. Med temi tovarnami je znana zlasti tvrdka Whitworth & Co. Zelo pomembna je nadalje manchesterska industrija kavčuka, kateri pripadata n. pr. avtomatske tovorna Dunlop Tire Co., Firestone Rubber Co. in druge. Omeniti bi bilo končno še celo vrsto kemičnih tovarn, ki delajo danes seveda isto tako za oboroževanje.

L. 1894 so dogradili 60 km dolgi Manchesterški prekop, po katerem priplovejo parniki lahko do osrčja Manchesterja, in sicer tudi parniki, ki segajo do 8 m globoko v vodo. Ti parniki dova-

Beneški Slovenci

(Se nadaljuje.)

Za te kraje se je po vojni zanimal tudi rajni dr. Tuma — vajajoč takrat v Gorici — ki je bil med najboljšimi poznavalci naših gor, kakor tudi Alp sploh. Spisal je o teh krajih razpravo, v kateri dokazuje, da so bili valj okrog Asiaga še pred par stoletji slovenski pastirji, ki so se sčasoma potujčili. Bil je mnenja, da so bili še pred nedavno Slovenci lastniki vseh pašnikov po Beneških Alpah in še dalje na zapad in sever. Tu treba pomniti, da je dr. Tuma bil istega mnenja kakor prej Vodnik ali češki zgodovinar, politik in jezikoslovec Safarik ter še mnogi drugi. Ti so bili namreč mišljenja, da Slovenci in Slovani sploh bivajo še iz prazgodovinske dobe po Srednjeevropskih pokrajinah, in da so bili v nekdanji dobi razširjeni preko vseh Alp in še dalje. Dr. Tuma se je zelo zanimal za imena gor in rek ter jim skušal dognati izvor, in večkrat je iztaknil, da je ta izvor slovenski.

Naj bo to kakor hoče, dejstvo pa je, da se Slovenci v goratih pakrajinah bolj drže, kot v ravnini. Med tem, ko je Furlanija popolnoma potujčena, se na vzhodnih obronkih furlanske ravnine povsod nahajajo Slovenci. Tako je, na zapadni strani kraške planote in v Brdih, naša narodna meja jasno začrtana; Furlani se drže ravnine. Isto je tudi med Beneškimi Slovenci. Slovenske naselbine, ki so bile pred stoletji posejane daleč proti Piavi, niso mogle vztrajati pred potujčevanjem. Ostala so pa mnoga imena slovenskega izvora še do danes. Tako je reka Livenza, ki teče vzporedno med Tagliamentom in Piavo, jasen dokaz, da so ji dali ime Slovenci. In dali so imena še mnogim krajem v furlanski nižini.

KANIN

Da, hōra ma Tjaninova, z daločnoga jo vidiva; nu, koj mi se približiva, to mi parjā*) jo ves taknōt. (Rezijanska narodna.)

*) Se mi zdi.

Večkrat je prilika opaziti na skicah, ki predstavljajo našo narodno mejo, da je označeno narodno ozemlje oziroma pogorje Kanina kot italijansko. Eden najboljših poznavateljev Julijskih in Karnijskih Alp — dr. Tuma — je opisal Kaninsko pogorje, in iz tega opisa je dovolj jasno, da je vse to pogorje danes še popolnoma slovensko. Pa saj je spis, ki utegne koga zanimati, tu:

Ena najzanimivejših dolin v zemljepisnem in narodnoznanstvenem oziru je Rezijanska dolina. Odprta je proti zahodu v dolino Bene (Fella), zaprta proti jugu in Furlaniji po dolgi verigi od 1800 do 1900 m visokih prednjih planin, proti severu po iztegnjenem hrbtu Sarta (2324 m) do Ždrinice (1752 m), proti zahodu pa po visoki masivni Kaninski skupini.

Žal, da to lepo dolinico Slovenci zelo malo poznajo in da slovenski turisti zanemarljivo najskrajnejše vrhove Julijskih Alp, med njimi zlasti goro Kanin (2592 m).

Najlepši pristop do Kaninake vrha je a postaje pontebake železnice Chiussaforte. Od tu vodi do planinskega prenočišča na Neveji krasna, zlozna, 16 km dolga pot. Tura od postaje Resiutta na pontebaki železnici skozi Rezijo od južne strani na Kanin in po severni strani čez kaninski lednik skozi Reklansko dolino (Roccolana) do Chiussaforte spada gotovo med najlepše in najzanimivejše ture v Julijskih planinah. Kanin ima v tebi planinah edino pristopen

žajo brazilsko gumo od Amazonke do manchesterskih tovarn, z njimi pa odhajajo izdeljeni avtomobilski obroči. Že pred devetimi leti je znašala teža z ladjami uvoženega blaga 3 in pol milijona ton, teža na isti način izvoženega blaga pa 2 in tri četrtine milijona ton. Skupna vrednost tega blagovnega prometa je znašala 50 milijonov funtov šterlingov. K temu pa je bilo priložiti še poldrug milijon ton blagovnega prometa z manjšimi ladjami preko drugih prekopov.

ledenik, ki vabi k sebi turiste od rabeljske in pontebake strani. Resiutta sama je docela furlanska, Kolikor daleč segajo listine, je bila Resiutta vedno furlanska, torej naselbina. To se pozna tudi po vedenju prebivalstva, ki kaže na prvi pogled, da je gospodujoče plemo. Le bližnja vas Povizi pri Resiutti utegne biti poslovenjena, vsaj ako se sodi po imenu "Pobiči". Od te vasi od juga teče potok Resartico, nad katerim je planina Slipo, to je slovensko Zlebe v množini furlanske končnice is, torej Zlebiš, omeščano "slipo".

Dobra vozna cesta se takoj za Resiutto (316 m) dvigne. Na desni teče potok Rezija, na levi pa stoji z borovci obrasli hrib Stovljica (822 m), pod katerim leži prvo slovensko selo Rušče—Ruschis. Nasproti Stovljici se dviga na jug Špic (1801 m), zadnji vrh grebena, ki se spušča navzdol od gore Lavre—Lavera (1908 m). Od Resiutte 5 km oddaljeno malo selo se imenuje "Tam pod Klancem".

Skoraj sredi doline je glavni kraj Rezije Pri Fari ali Ravenna—Ravnica (Prato di Resia). Tu je sedež županstva in župnika. Vsa Rezijanska dolina tvori namreč eno samo občino in eno samo župnijo. Župnija bi morala imeti tri duhovnike. Ker pa ni domačinov, sta že po več let dva. Propovedujeta pa rezijansko. Občina je razdeljena v štiri podobčine: Njiva, Osejani, Stolbica in Bela. Prebivalcev je okoli 4000. Število prebivalstva raste polagoma. Moški so čez poletje večinoma z doma. Po Slovenskem so znani rezijanski steklarji, kotlarji, zidarji in krošnjari. Zgodaj spomladi zapuste rodni kraj, gredo za delom ter se vrnejo proti jeseni ali zimi. Največja vas so Osejani (Ossaco) na levem bregu Rezije, četrte ure od Ravnice. V Osejanah je najbolj ohranjen rezijanski značaj. Zato se tudi opeva v narodni pesmi:

Na lipa (lepa) ma (moja) Osojaka vas, ka to je takoj na (ena) cita (mosto).

Kar turist zapazi, ko gre skozi Ravnico, je prostoren trg. Okoli trga stoji visoka, lepo zidana poslopja, skoraj same kreme. Po sebi se razume, da morajo biti v Italiji vsi napis edino le italijanski, kakor je uradni jezik izključno italijanski. Italijanske so tudi šole. Ako se Rezijani kljub vsemu niso poitalijanihili, je vzrok dobro razviti plemenski čut in pa slab šolski obisk, ker otroci zlasti radi ostre zime ne morejo iz raztresenih vasi hoditi v šolo. Zato je tudi veliko prebivalstva neplemenega, ženske pa povečini sploh ne znajo italijanski.

Rezijani se dobro zavedajo svoje narodnosti in kadar so med seboj, govorijo po domače. Veseli so tudi, ako govorijo z njimi slovenski.

Od Ravnice dalje preneha vozna pot ter drži samo dobro izhoda staza na desnem bregu Rezije pod Martinim Lazom in nad Zamlinom. Na levi strani poti se dviga naj Ravnico Tolsti vrh (1180 m), nad Zamlinom pa Lomniški vrh (1186 m). Približno uro hoda od Ravnice je večja vas Stolbica, Rezijani ji pravijo Subica.

Pod Stolbico (574 m) se izteka v Rezijo hudournik Lomnik. Od Stolbice dalje je pot vedno bolj raztrgana in drži najprej globoko v strugo Rezije, potem čez brz tik levega zavije zopet čez potok in strmo gori po borovem gozdu na selo Sartna ravan. Večino rezijanskih gozdov tvori bor, ki je precej redko zasajen tako, da je vidna izpod drevja zelena ruša in resje. Od Sartne ravnine drži pot po dehtečem borovem gozdu zopet v strugo Rezije, ali kakor se tukaj imenuje, Belega potoka. Struga je malo pod potjo ozka, med visokimi skalami, pravcato korito. Iz struge se vidi prijazna cerkva zadnje vasi Korit (641 m). Od Korit se dviga dolina Belega potoka vedno strmeje do doline v Kotu, katero zapira gora Skutnik (1721 m).

(Dalje prihodnjik.)

Člani zdravniškega zbora ameriške pomorske pehote nudijo pomoč ranjenim vojakom na otoku Eniwetoku na Pacifiku.

GUSARJI

(Les Flibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Tako je ukazal svetnik Goet-Quintin, civilni in kriminalni višji sodnik, ker se je bal kakšne- ga nepričakovane upora ali kakšne zarote obso- jenčevih prijateljev, ki bi morda nameravali iztrgati ga rokam posvetne pravice. Dvesto oboroženih vojakov, ta straža pač ni preveč šte- vilna, kjer gre za Tomaža Trubleta!

Razen tega koraka še dvajset bosih menihov, z vrvo okrog vratu, z bakljami v rokah, mra- čno kuto spokornjencev potegneno v čelo. Za- teglo pojejo pogrebne popevke. Tudi to je bil ukazal sodni svetovalec Goet-Quintin, v name- nu, da priredi usmrčenje čim bolj svečano in je tako predoči ljudstvu v dober in svarilen vzgled, ki naj vsej Flibustiji in vsakemu njene- mu članu in prijatelju globoko v srce vsadi pri- merno spoštovanje do kralja in njegovih oblast- nij. Za to ceno bo še-le mogoče urediti v vsi Zapadni Indiji potrebni in toliko željeni mir, s katerim je Njegovo Velikanstvo hotelo osrečiti ves svet.

Med vsemi temi torej koraka daritveno jag- nje, Tomaž Trublet Jagne, na morišče. Ka- pljan, ki ga podpira, se trudi, da bi ga opomi- njal s pridigarso sladkostjo in dolgočasnostjo, in mu svetuje, naj umre kričanske spokorniške smrti, ki bo z božjo pomočjo oprala tudi naj- bolj trdovratnega grešnika, ter mu pomagala, da se v najkrajšem času zmuzne iz vic in se iz- pold visle zleti kar naravnost v sveta nebesa.

Tomaž ugledno posluša dobrega pastirja, pa v- kljub temu živahno pogleduje z očmi okrog sebe, kakor človek, ki se zaveda, da poslednji- krat gleda svojo okolico. Ko mu sedaj spoved- nik navdušeno slika vse one sladkosti, ki čaka- jo izvoljence, spozna Tomaž, ki pogleduje ne- prestano na levo in desno, da koraka baš mimo oštarije "Pri plešči želvi", kjer je on, Tomaž, še pred kratkim okušal tako posvetne užitke. Oštar pa, dober človek, je svojemu nekdajemu gostu in pivskemu bratu nallil poln vrč rdečega vina ter mu ga hotel prinesiti. Toda bodisi iz pretirane strogosti ali zakrknjenosti, ali iz pre- tiranega strahu, skratka, straža mu tega ni do- volila in Tomaž je prišel ob svoje vino. To ga je ljutilo, kajti bil je jezen.

"Sinko moj," sladko golči kaplan, "tudi to posveti svojemu Gospodu, računal ti bo v do- bro!"

Pri tem oprime za Tomaževo desnico, in To- maž zares požre svojo nevoljo.

"Pa bodi, kakor pravite, oče moj, ko že hoče- te tako," pravi za nekaj časa. In nekoliko glas- nejše sanja potem pred se v samogovoru:

"Pa je tudi res, da raje trpim s svojo žejo še nekaj časa, kajti nebeško vince bo gotovo šlo mnogo bolj v slast, ko ono od "Plešče želve".

Spovednik ni pazil na njegove besede, zato golči sedaj dalje:

"Sinko moj, baš si odpustil tem lokostrel- cem, ki ti niso privoščili požirka. Bogu hvala, da ti je izkazal milost in ti dal možnost odpu- ščanja. Sedaj pa povej, ali odpustiš vsem svojim sovražnikom, vsem brez izjeme, vsako kri- vico, ki so ti jo izkazali?"

"Seveda," odkritosrečno odgovori Tomaž. Pri tem pa miali: "To je pa dober posel zame, če moji sovražniki tudi meni odpuste na isti na- čin! Kajti njihove krivice meni so kakor ten-

ka bilka, moje nasproti njim pa kakor debelo in težko bruno..."

Sedaj se žalostno nasmehlja, ker se v dnu svoje duše še enkrat spomni na sestro Mino in svojo nekdajšo ljubico Anomarijo, potem na domačine maloneške, pa na Špance v Ciudad Realu, na one v Vera Cruzu in na vse, ki jih je srečal na morju... in na Juano...

Tako sanjari in razmišlja Tomaž in koraka naprej, vedno z istim mirnim korakom, ne da bi pazil na pot, koder ga vodijo. Bilo je res čudežno gledati tega pred kratkim še tako po- nosnega ne neupogljivega moža, ki je sedaj v bližini smrti tako miren, kakor da je že ves v veličanstveni blaženosti groba.

Vkljub vsej svoji ravnodušnosti napram po- svetnim stvarim pa se pričinja Tomaž čuditi, da je eskorta zapustila mestne ulice in da se pomika sedaj mimo skladišč in magacinov ob obali. Vislice se postavljajo po navadi tam na bregu nad mestom. Ves začuden sedaj vpraša kaplana:

"Kje hudiča me pa hočejo obesiti, očka moj?"

Toda kaplan mu iznova prisrečno stisne roko in pravi:

"To ti je vseeno, sinko moj! Misli sedaj edi- no le na boga, h kateremu se še to uro povrneš v vsem sijaju... In ne glej tja na ono stran," dostavi, kajti Tomaž gleda tja proti morju, da spozna ladje, tam zasidrane.

Dobri pater mu je tako hotel prihraniti po- gled na vislice. Toda Tomaž je že razumel, saj vidi, da se odpravlja ves sprevod naravnost proti njegovi lastni "Lepi podlasci", ki je za- sidrana in privezana tik ob kopnini.

"Halo!" zakliče, proti svoji volji nekoliko glasneje, "ali naj vodim hugenotski ples kar na svoji veliki rajni, kakor še le prošli teden vsi oni Španci pri meni?"

"Da, uganili ste, dragi gospod!" mu sedaj od- govori krvnik, ki doslej ni bil znil besede. Sedaj je mislil, da velja delinkventovo vpraša- nje njemu, in že od narave uljuden ni videl sedaj nič slabega v tem, da mu odgovori na vprašanje. Tomaž se mu zahvali in kimne z glavo.

"Bogami," pravi in si ogleduje veliko rajno, ne da bi poblede, čeprav vidi, da so hlapci že postavili vintljo, "to me pa res prav veseli! Tako se vsaj odpravim na zadnjo pot iz lastne hi- še, kakor najboljši potniki!"

In še vedno si ogleduje veliko rajno, čeprav se kaplan trudi na vse pretege, da ga odvrne od tega pogleda.

"Bogami," pravi zopet Tomaž, sedaj s svojim krasnim, čudovitim, zaničevalnim smehom, "zares ves svoj živ dan nisem imel pri nobeni svečanosti tako prvovrstnega, tako vzvišenega mesta..."

Pri teh besedah pa se naenkrat zgrozi in oči se mu izbulijo. V najglobljem dnu svojih spominov se sedaj zopet spomni na ono malo- neško babnico, ki mu je nekoč v Ulici Treh kra- ljev prorokovala. Doslej se je uresničilo že en del tega, kar mu je povedala. In bilo mu je, kakor da sliši tudi sedaj meketajoči glas stare babe, ki pravi njemu, Tomažu Trubletu, ta hip še enkrat tisti temni in takrat tako nerazumlj- vi, danes pa tako jasni stavek:

(Konec prihodnjic)

ALLIED PRISONERS IN ROME, SAYS BERLIN

THIS PHOTO, which was radioed from Stockholm to New York, purports to show American and British prisoners marching along a street in Rome under Nazi guard. The Berlin caption accompanying the picture says the soldiers were captured in the battle for the beachhead below the Italian capital. Dimly outlined in the background is what appears to be the ruin of the old Roman Colosseum.

"Noričica, kaj pa moji mali telički?"

"Martin, za božjo voljo prise- zi, da ne poveš nikomur, kako sem prišla k tebi."

"Ha, ha, ti pa poznaš Martina! Presegam na vse duše, ki ječe tam zunaj."

"Mar ječe duše?"

"Ali ne slišiš? To niso straho- vi, to je resnica. Tisti, ki so po- nesrečili v skalah, iščejo svojih. Kako žalostno vekajo. — Le po- slušaj. — Tam spodaj se oglašajo. Zdajle. Pokopljite, pokopljite nas!"

"Mene je tako strah, Martin!"

"Jaz jih rad poslušam, tako domače govore. Stisni se k me- ni!" — Čakaj, da se divji lovci oglašajo. Bilje pojejo, takrat je groza."

Nad Konjem so se vetrovi lo- mili. Zavijali so mu krog glave in padali v globel, odkoder je prihajal bučeči glas orgel.

"Zdaj so vstali. Lučovník je vmes. Slišiš, kako pojo?" In te piske? Pokajo od veselja!"

"Martin, ali so moje ovčice tudi vmes?"

"Tudi, Liza. Zakaj trepetas? Se bojiš?"

"Ne Martin, pri tebi se ne bo- jim."

Dekle se je priželo k njemu. "Moj bog, si čul?"

"Kaj?"

"Čigav glas je to?"

Martin je poslušal. Kakor, da je nekdo obupno zaječal.

Liza pa se je sklonila k njemu in mu položila lice na lice: "Mar- tin, to je bil moj glas!"

Proti jutru so vetrovi utihnili. Tedaj je Liza vstala in gledala v Martina:

"Po slovo sem prišla, Martin, bog mi odpusti!"

Za hojami se mu je iztrgala in bežala, kolikor je mogla. Ni vedela, ali sanja ali bedi. Dež je padal, do kože je močil. Še en- krat se je ozrl nazaj. Stal je tam pri samotnih hojeh in gledal za njo.

"Jezus, ti mi odpusti, kaj sem storila."

Martin je žalostno povsili gla- vo. "Z grunta je. Najbolje je, če me nikoli več ne vidi." Ozrl se

je v skale, katere je ovila mehka megla. Počasi je zagrnila plani- no. Martin je še vedno videl, kako je bežala. Iz megle se je prikazal beli obraz. Nekaj ga je zabolelo. "Eh, Liza, Liza!"

Zavriskal je tako divje, da je živina v stanih dvignila glavo. Odmeva ni bilo več nazaj.

Martin je prišel med zadnjimi v dolino.

"Pri nas ostani čez zimo," mu je dejal Podkrajnikov. "Prav rad bi te imel."

"Sekal bom, oče, ne morem." Poslovil se je in odšel v metso, da bi se dogovoril z Gržino. Hi- tro sta opravila.

"Pridem pogledat, kadar bo- ste prišli, pa pošli koga."

"Bom!" je dejal Martin.

Gržina bi mu bil rad še ne- kaj povedal. Težko je govoril. "Martin! Če bi kdo pripovedo- val o tistem, no, o tistem..."

Martin mu je presekalo besedo: "Gržina, ti si me najel, da bom sekal. O čem drugem nisva niko- li govorila!"

Megle so padle in zakrile go- re. Vlačile so se po dolini. Je- senska žalost je tlačila zemljo.

Pri Revežu se je oglašil popol- dne. Svetloba je umirala v duše- či megli.

"Kaj počneš?" je vprašal Mar- tin, ko je stopil pod nizko stre- ho. Pogledal ga je in videl, da se je zelo izpremenil. Prej so oči ži- vahno motrile svet, zdaj mu je mrena zastirala oči.

"Odkar sem prišel od tam go- ri, pripravljam za spomlad. Boš videl, da bom zadel na žilo. — Ampak nekaj me grize. Sam ne vem, kaj. Tako pust je svet. Po- staral sem se, Martin, pa nimam nikogar."

Dolgo sta sedela in se pogo- varjala.

"Smrekar se nosi vedno dobre volje. Gržini je prodal les, balo je naročil. — Tvoj stari se pa močno peha. Slab se mi vidi."

"Mater bi rad videl!" je dejal Martin.

"Jutri je nedelja, navsezgodaj pojde k maši. Tam jo počakaj!"

"Balanta bi obiskal."

"Ne vem, kako bo?" je menil

HUMOR

Vsakdanje laži

Brivec: Takoj ste na vrsti, go- spod!

Prodajalec: To blago vam lah- ko priporočam, ker sam nosim tako perilo.

Zobozdravnik: Niti čutili ne boste...

Urad: V nekaj dnevih dobite točen odgovor.

Napovedovalec v radio: Zda- sledi zabavna igra.

Mlad mož: Še nikdar nisem nobene tako ljubil kakor tebe.

Natakar: Da, popolnoma sve- že, pravkar pečeno.

Zagovornik: Če bi ne bil polnoma prepričan o njegovi do- ljnosti, bi me sploh ne bi- tu.

Zakonec: Važno sejo smo imeli. Vremenska postaja: Za pra- nike se obeta milo in suho vre- me.

Prijateljica: Kako izvrstno ti pristaja ta klobuk!

Založnik: Vašega dela ne mo- remo sprejeti, čeprav je sijajno, ker...

Prodajalec rib: Danes zjutraj ujete — garantiram!

Gospodinja: Kako me veseli, da ste prišli! Tako rada bi vam kaj ponudila, pa...

Bernard Shaw o morali. Sloviti angleški dramatik, ki je po rodu Irec, pravi v svoji komediji "Zdravnik na razpo- ju":

"Jaz ne verjamem v moralo. Morala obstoji namreč v tem, da človek sumi druge, da niso pra- vilno poročeni."

Srečo moraš imeti. "Jamar je imel vedno srečo!"

"Kako to?"

"No, ko je jedel ostrige, je po- žrl biser. Nato se je dal operi- rati, in pomislil, izkazalo se je, da je bil tisti morski biser tako dragocen, da so lahko plačali s- njim stroške za operacijo in po- greb."

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerno, unifakno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naroč- nini. List Prosveta stane na vse enako, za člana ali počlane \$6.00 na eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri anasmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:	
Za Zdrži, države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 4.50
4 tednike in 1.80	4 tednike in 3.70
5 tednikov in ali	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vala lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priročeno pošljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Beli mecesen

Juš Kozak

(Se nadaljuje.)

Martin je čez dan večkrat str- mel v gore. Preko sivih bokov so begale luči, takoj nato so se zopet senice razpenjale kot zlo- večje prikazni.

Ozračje je bilo ostro in prozor- no, da je jemalo vid.

V nočeh pa je bobnelo nad planino. Stani so se tresli, strehe so ječale pod udarci razdivjanih vetrov. Zalostno je zavijalo, gro- zno se je krohotalo. Živina je stiskala glave, zdaj in zdaj se je zdelo, da bo razmajalo zbita bruna.

Jeračevi je odkrilo stan, dru- gi dan niso našli niti sledu o strehi. Od vseh se je poslovila, tudi od Lize. A vendar ni mogla molčati: "Zgubila si ga, Liza, go- re so ga vzele. Boš že prebolela." Proti jutru se je skrivaj ukrad- la na Malo. Martin se je odprav- ljaj.

"Zbogom, Martin, nekaj mi pravi, da se ne bova več videla. "Pa zbogom," je dejal Martin in ji segel v roko. Ko je videl solze v očeh, se je okrenil.

Kadar so bili jasni dnevi, se je solnce ogledovalo v zrcalu gor. Tedaj je živina mulila po- slednjo travo, ki je dala vso moč. V krošnjah bukev tam doli je vzplamtelo. Pod skalami so za- relj gozdovi.

V eni teh jesenskih noči je Liza vstala. Srce je jokalo. Ko- maj je stopila iz stana, jo je pa- hnili veter nazaj. Divje je tulilo čez planino. Opetekala se je in postajala, da je lahko sople. Opazovala je na vse plati. Toda vsi stani so bili trdno zaklenje- ni. Vihar se je zaganjal vanje, butal ob bruna in se režal.

Zgrešila je pot v temi. Zgrozila se je. Tik nad robom planine do ograje je dospela. V obraz jo je žgalo, oči ji je zapiralo. Noge so se ji šibile.

V smrekah je žvižgalo. Okle- nila se je drevesa in ga prosila pomoči. V viharju pa je bilo sla- bo in šibko. Spodaj se je drugo lomilo.

Tam, kjer se je odpirala Mala planina, je na kolentih iskala po- ti. Zdelo se ji je, da bobni zem- lja pod njo. Pred stanom se je oprijela bruna in globoko je so- pla.

V srcu se je borila. Hotela je nazaj. A brez pomoči se je iztr- galo iz prsi: "Martin!"

Veter je odnesel slabotni klic in ga razcefral.

Se enkrat je poizkusila: "Mar- tin!" S šibko roko je udarila na vrata.

"Kdo je?" Kri ji je brizgnila v lice, znani glas jo je pozdra- vil.

"Martin! Odpri! Liza!"

Zaskripala so vrata, v temi ga je čutila. Bil je vroč sredi mrz- lega viharja.

"Martin! Martin!" Vrgla se mu je v naročje.

Stan je pretreslo. Že od daleč se je čulo grmenje, ko je prih- jalo. Vedno bliže in strašneje. Nato je objelo stan, streha je stokala, pokala, skozi razpoke je iskalo pota, da bi razklenilo stene.

Martin se je smejal. "Ali si-liš, kako tuli?"

"Mene je strah."

"Se moja živinica se trese. Tako se stiska, kot ti k meni."

"Jezus, Martin, vse bo vzele."

Finska igralka Carmen Clifford.

YANKS TAKING ENGEBI ISLAND

MARINES from Landing Boat 13 hug the ground behind their packs as they duck the fire of snipers after landing on Engebi Island, Eniwetok Atoll. A jeep (background) affords partial protection. This is one of the first photos of the campaign to reach the U. S.